חנה־זעלדעס העפֿט

דעם 15טן אַפּריל, 1913

איך שרײַב אין אַ נײַערע העפֿט. מײַן טאַטע האָט מיר געגעבן די העפֿט הײַנט. איך בין גליקלעך!

איך הייס חנה־זעלדע. איך בין אַלט זיבעצן יאָר. איך וווין אין בירז, אַ קהילה אין ליטע. עס איז לעבן קאָוונע. בירז איז אַ קליין שטעטל. אין בירז זײַנען דאָ 2000 ייִדן. אין מײַן משפּחה זײַנען דאָ מײַן טאַטע, מײַן מאַמע, מײַן ייִנגערע שוועסטער שׂרה און מײַן ייִנגסטע שוועסטער ליבע. מײַנע צוויי ברידער און מײַן שוועסטער וווינען אין אַמעריקע – זיי הייסן "הענרי" און "לויִס" און "ראָז" דאָרט. זיי וווינען אין ניו־יאָרק. אָבער מײַן טאַטע זאָגט אַז הענרי וויל וווינען אין באָסטאָן.

דעם 20סטן אַפּריל, 1913

איך האָב נײַעס! דער טאַטע זאָגט אַז הענרי האָט געשיקט געלט. דער טאַטע זאָגט אַז איך פֿאָר קיין אַמעריקע! אָבער איך פֿאָר אַליין. עס איז דאָ גענוג געלט נאָר פֿאַר איין בילעט. איך בין דאָס עלטסטע קינד וואָס וווינט נאָך אַלץ אין דער היים. דערפֿאַר, זאָגט דער טאַטע, וועל איך פֿאָרן. ער זאָגט אַז די פֿאַרבליבענע משפּחה וועט אויך קומען שפּעטער. איך בין גליקלעך און איך האָב מורא.

דעם 27סטן אַפּריל, 1913

איך העלף דער מאַמען אין דער היים און מיט דער אַרבעט. מײַנע שוועסטער זײַנען צו יונג. די מאַמע אַרבעט אַ סך. זי קאָכט, זי רייניקט, זי איז אַ קרעמערקע. מײַן טאַטע לערנט אין גרויסן בית־מדרש. איך זאָרג זיך – וואָס וועט זײַן מיט דער מאַמען ווען איך פֿאָר אַוועק?

דעם 1טן מײַ, 1913

איך טרעף זיך מיט מײַנע חבֿרטעס. מיר שפּאַצירן אין פּאַרק און קויפֿן קיכלעך אין קראָם. איך בין פֿריילעך מיט זיי. איך בין געווען טרויעריק ווען מיר האָבן זיך געזעגנט.

דעם 10טן מײַ, 1913

איך פֿאָר אָפּ הײַנט. איך האָב אַ זאַק מיט קליידער און אַ זאַק מיט אַנדערע זאַכן: ליכטלעך פֿאַר שבת, אַ טעפּל, קעמלעך פֿאַר מײַן האָר, נאָדלען ,פֿאָדעם, און געוואַנט. אויך דער אַדרעס ווּ ווױנט מײַן ברודער הענרי. אויך געלט: איך האָב פֿיר הונדערט דאָלער – איך בין זייער רײַך!

דעם 11טן מײַ, 1913

איך פֿאָר מיט אַ פֿערד־און־וואָגן. אין וואָגן זײַנען דאָ דער בעל־עגלה, א מאַן און ווײַב, און אַ סך היי. דער וועג איז זייער האָצקעדיק. די פֿערד גייען געשווינד. אַ קאָזאַק איז געקומען און האָט גערעדט מיט דעם בעל־עגלה. מיר זײַנען געווען זייער שטיל און געשוויגן. איך האָב זיך באַהאַלטן אונטער דעם היי. דער טאַטע האָט מיר געזאָגט אַז די קאָזאַקן װעלן זוכן מײַנע ברידער וואָס זײַנען שוין אין אַמעריקע. הענרי און לויס זײַנען נישט געגאַנגען אין אַרמיי פֿון דעם צאַר. איך האָב מורא.

דעם 16טן מײַ, 1913

מיר זײַנען אין פּרײַסן. מיר זײַנען געפֿאָרן איבער דער גרענעץ בײַ נאַכט. אַ מאַן האָט אונדז געטראָפֿן. דאָס פֿערד־און וואָגן איז אַוועק, און מיר פֿאָרן איצט מיט דעם מאַן און אַ משפּחה: – טאַטע, מאַמע, און צוויי קינדער, אַ ייִנגל און אַ מיידל. זיי רעדן עפּעס אַן אַנדער שפּראַך – פּויליש, צי דײַטש? ־ איך ווייס נישט. אַלצדינג איז פֿרעמד, אָבער איך האָב נישט מורא – מיר זײַנען נישט אין ליטע איצט, איך פֿאָר אין די פֿאַראייניקטע שטאַטן, און איך וועל זײַן מיט מײַנע ברידער און מײַן שוועסטער. איך בין זייער טשיקאַווע!

דעם 18טן מײַ, 1913

מיר זײַנען אין האַמבורג – אַ גרויסע שטאָט. עס זײַנען דאָ אַ סך מענטשן אין האַמבורג. זיי רעדן אַ סך שפּראַכן. איך זע וואַסער און אַ שיף. מיר שלאָפֿן אין אַ קליין הויז. איך ווייס נישט וויפֿל טעג איך וועל אײַנשטיין דאָ. איך האָב אַ בילעט פֿאַר דעם 23סטן מײַ. אין דער פֿרי שפּאַציר איך בײַ דעם דאָק. איך האָב ליב דאָס וואַסער! עס איז נישטאָ קיין טײַך אין מײַן שטעטל!

דעם 20סטן מײַ, 1913

איך בין הײַנט געגאַנגען שפּאַצירן אויף דעם דאָק. אַ פֿרוי האָט דאָרט געוויינט. איך האָב זי געפֿרעגט, „וואָס טוט זיך?" זי האָט מיר געזאָגט אַז זי האָט נישט קיין געלט. זי רעדט ייִדיש – אַ ייִד! זי האָט אַ בילעט, אָבער זי ווייסט אַז זי דאַרף האָבן 25 דאָלאַר צו קומען אין ניו־יאָרק. זי האָט מורא. וואָס דאַרף זי טאָן? איך וועל איר העלפֿן.

דעם 21סטן מײַ, 1913

איך האָב הײַנט אַן אידעע. איך וועל אַרומגיין אויף דעם דאָק און בעטן בײַ די ייִדן זיי זאָלן איר העלפֿן. איך וועל אָנקלײַבן צדקה פֿאַר איר. זי קען נישט בלײַבן דאָ.

דעם 22סטן מײַ, 1913

איך בין זייער פֿריילעך. אַלע מענטשן האָבן געגעבן 100 דאָלאַר פֿאַר דער ייִדישער פֿרוי. זי קען איצט פֿאָרן מיט דער שיף קיין ניו־יאָרק. איך וועל שרײַבן צו טאַטע־מאַמע וועגן דער מעשׂה!

דעם 23סטן מײַ, 1913

איך פֿאָר מיט דער שיף הײַנט! איך זע די שיף. זי איז זייער גרויס. זי הייסט „האַנאָווער“ און זי איז נישט קיין אַלטע, מיין איך. זי האָט אַ קוימען און אַ גרויסע פֿאָן. אַ ריי מענטשן שטייען אויף דעם דאָק. איך אויך.

דעם 24סטן מײַ, 1913

אוי!!!! איך בין אין אַ טייל פֿון שיף וואָס הייסט „צווישנדעק". עס זײַנען דאָ אַ סך מענטשן פֿון אַ סך לענדער. עס איז קאָפּ אויף קאָפּ, טומלדיק און שמוציק. איך קען נישט שלאָפֿן. איך האַלט זיך אָן אין מײַנע זעק. איך בין מיט אַנדערע מיידלעך. אַ סך ייִדן. נישט אַלע.

דעם 25סטן מײַ, 1913

אוי! אַ סך מענטשן זײַנען קראַנק הײַנט. עס איז שרעקלעך. דער ריח איז ווי ברעכעכץ און דרעק. איך בין אויך קראַנק. זייער קראַנק. און איך קען נישט שלאָפֿן.

דעם 26סטן מײַ, 1913

נעכטן בײַ נאַכט איז אַ מאַן געקומען אין דעם צימער וווּ די מיידלעך שלאָפֿן אויפֿן צווישנדעק. אַ סך מיידלעך זײַנען געשלאָפֿן, אָבער נישט איך. איך האָב געזען ווי דער מאַן נעמט אַרויס פֿון די הויזן זײַן ....אוי, איך קען דאָס נישט שרײַבן. איך האָב מורא געהאַט. ער האָט מיך געזען און ער איז אַוועק.

דעם 28סטן מײַ, 1913

אלע טעג זײַנען די זעלבע. ווען וועט מען שוין זען ניו־יאָרק?

דעם 29סטן מײַ, 1913

אַ דאָקטער איז געקומען הײַנט, אָבער נישט פֿאַר ים־קראַנקע. ער האָט באַקוקט אַלע מענטשען. ניו־יאָרק איז נאָענט, מיין איך.

דעם 30סטן מײַ, 1913

איך זע ניו־יאָרק! זי איז זייער שיין און זייער גרויס! איך בין זייער גליקלעך צו זען ניו־יאָרק און אַרויסגיין פֿון צווישנדעק און אַראָפּ פֿון שיף. זײַ געזונט, האַנאָווער! אַ דאַנק!

דעם 31סטן מײַ, 1913

איך בין לסוף מיט מײַן ברודער הענרי, מײַן ברודער לויס, און מײַן שוועסטער ראָז. איך בין אָנגעקומען נעכטען. איך בין געגאַנגען נעכטען אין „עליס אײַלענד“. עס איז געווען משוגע דאָרטן. אַ סך מענטשן, אַ סך רייען, אַ סך בדיקות [bdikes]. אַ סימפּאַטישע פֿרוי פֿון „הײַעס“ האָט מיר געהאָלפֿן און האָט מיר געגעבן אַ פּאַפּיר מיט מײַן אינפֿאָרמאַציע. איך הייס „דזשעני“ איצט. איך בין דעמאָלט דורכגעגאַנגען דורך אַ גרויסן טויער מיט מײַנע זעק. עס זײַנען דאָ אַ סך מענטשן, אַלע זוכן זייער משפּחה. הענרי האָט מיך געזען. איך פֿאַרשטיי נישט ווי. מיר האָבן זיך געהאַלדזט. איך בין געווען זייער גליקלעך!

Form [illegible]

HEBREW SHELTERING AND IMMIGRANT AID SOCIETY
HEADQUARTERS
229-231 E. Broadway, New York, N. Y.

Cabin ______ Steamer [illegible]

Steerage ✓ Date of Arrival 5/30/13

(2) Name Korsakisak Chane (3) Age 17 (4) Sex F (5) M. or S. S

(6) Occupation Dressmaker (7) Read y Write y (10) Last Permanent Residence—Russia, Austria, Roumania, Turkey-Europe, Turkey-Asia Birzai

(12) Final Destination—State Mass. City or Town Boston (16) Money Brought 25

(17) Ever before in ______ (18) Addressed to Relationship (Name) Bro. Henry Goldberg (Street No.) 68 ~~[illegible]~~ Boston

(29) [illegible] of Birth—Russia, Austria, Roumania, Turkey-Europe, Turkey-Asia ______

After investigation return this card to Hebrew Sheltering and Immigrant Aid Society, 229-231 E. Broadway, N. Y.

ABOVE - CHANE KORSAKISOK - JENNIE GOLDBERG